

רקע תיאורטי, התפתחותי ויישומי

כיתה ה-ל:

מרחב החיים:

בסיומה של הילדות התיכונה פעילים ילדים בטווח רחב של "תפקידי גדולים" בחברת ילדים: בתפקידים חברתיים שונים כחברים לכיתה, כחברים לתנועה, בחוגים ובתפקידי שכבת הבוגרים בבית-הספר. כיחידים או בקבוצות קטנות הם יוצאים לפעילויות של חוגים, בילוי ופנאי, כגון: מסיבות כיתה, קניות, וצפייה בסרטים ללא ליווי מבוגרים.

מטלות רגשיות חברתיות:

בשלב זה מצופה מן הילד לגלות עצמאות בניידות, בטיפול בצרכיו האישיים, בהכנת שיעורים, בעמידה בדרישות, ביכולת ארגון עצמי, וגם בגטילת תפקידים משמעותיים במסגרת המשפחה. הוא מוערך בהתאם לתועלת שהוא מביא ולהצלחתו בתפקידים המוטלים עליו או בתפקידים שנטל על עצמו.

מצופה מן הילד לשאת בפיתוח פרויקטים במסגרת לימודית, להשתתף בצוותי משימה הנבחרים על-ידי המורה, ולהיות מסוגל למלא משימות לימודיות בהיקף גדול יותר, ולהשתמש במקורות מגוונים. הוא כבר יכול להעריך את יכולותיו ואת קשייו באופן מציאותי יותר, ולבקש סיוע במידת הצורך.

מצופה ממנו להשקיע גם לנוכח הצלחות חלקיות ואכזבות הנקרות בדרכו, הן מבחינה לימודית והן מבחינת המיצוב החברתי שלו.

מצפים מן הילד לפתח תחושה פנימית של "נכון" ו"לא נכון" גם כשהדבר אינו מוסכם על בני הגיל. כמו כן, מצפים ממנו להתמודד עם רגשות קשים כגון: תסכול, חוסר אונים, הכרה במגבלותיו, לידיעה שלעיתים יכולתו לשנות את המציאות מוגבלת. בנוסף, הוא אף נדרש להתמודד בבית-הספר באופן עצמאי עם שגרת החיים, ולידע את המורה ואת צוות בית-הספר על אירועים מיוחדים (מחלת הורה, אסון, שמחה משפחתית וכד') ועל צרכים המתבקשים בהקשר אליהם.

הילד מסוגל עתה להגיב בגמישות רבה יותר ל"עבירות" על חוקים ועל נהלים, ולהיות אמפתי לרגשות אחרים.

זהו שלב שבו הילד מודע לתהליכי שינוי ומעבר הצומדים בפתח. הוא מודע לשינויים המתרחשים בגופו ובגופם של בני גילו לקראת ההתבגרות, מתחיל להתעניין ולהתייחס למידת האטרקטיביות שלו, ומתכוון לתקופה הבאה בהתפתחות האישית, ולמעבר למסגרת הבאה - המערבת ציפיות חיוביות ובו-זמנית מלווה בהתרגשות ובחששות.

תנאים סביבתיים המאפשרים להתפתחויות הללו לקרות:

א. סביבה המספקת הזדמנויות ללמידה (משפחה, בית-ספר וקהילה):

- חונכות לצעירים ממנו.
- תפקידים אחראיים בבית-הספר ובקהילה כגון: אחריות על הפסקה פעילה, משמרות זה"ב, טיפוח סביבה קרובה מחוץ לבית-הספר, דאגה לאוכלוסיות חלשות.
- הוקרה על עשייה ועל תרומה והכרה בהן.
- עיתון בית-ספרי שבו ניתן ביטוי לעשייה, וכד'.
- סביבה המספקת כללים ברורים ובודקת עמידה בדרישות.

ב. פעולות היזומות על-ידי המורה, בנוסף לשיעורי תכנית כישורי חיים, ומשלימות אותם:

- הצבת גבולות באופן אסרטיבי.
- הכנת הילדים למעבר בתחומים לימודיים (אסטרטגיות למידה) והיכרות עם המערכת הקולטת.
- שיחות על רגשות המתעוררים בעקבות נושאי פרידה ומעבר.
- שיחות בנושא שימור חברויות והיכרויות חדשות במצבי מעבר.
- שיחות פרטניות עם ילדים הזקוקים לסיוע בתהליך המעבר.
- יידוע הורים על תהליך ההתערבות בכיתה בנושא המעבר, נוהלי טקס הסיום, ומה צפוי עד סוף השנה.
- מתן מקום גם לביטויי התנהגות השייכים לתקופת הילדות הצומדת להסתיים (להיות גם קטן וגם גדול).
- יצירת תיעוד (אלבום כיתתי) של הכיתה למזכרת לשנים הבאות.

ג. מקומה של קבוצת ילדי הכיתה בהתפתחות היכולות והכישורים:

- לאפשר לילדים להיות גאים בהשתייכות לקבוצות שונות של סמלאי תפקידים.
- לאפשר לילדים לשמר חברויות, ובה בעת לפתח חברויות חדשות.
- להוקיר מילוי תפקידים, השתייכות קבוצתית חוץ בית-ספרית של ילדי הכיתה (שמרטפות ועבודות אחרות, כדורסל, תנועת נוער להקת ריקודים, וכד'), ולהכיר בהם.